

Ключові слова: моделі й визначення категорії „соціалізація”, культура самостійної роботи.

Маринич Н. В., Козырева О. А., Шварцкопф Е. Ю., Платоненко А. И. Изучение основ социальной педагогики как модель формирования гуманистической направленности личности будущего педагога

В статье приведен анализ моделей и специфики социализации в контексте накопления социального знания. Апробация моделирования работ по социальной педагогики проходила в Кузбасской государственной педагогической академии.

Ключевые слова: модели и определения категории „социализация”, культура самостоятельной работы.

Marinich N.V., Kozyreva O.A., Shvartskopf E.U., Platonenko A.I. The Recurs of Educations by Social Pedagogics Disciplines as Model by Humanistic Teachers

In article describes analyses models and recurs of educations by social pedagogics disciplines. The experimental works was been by approximate and analyses models and recurs of educations by social pedagogics disciplines in Kuzbass State Teachers' Training Academy, Novokuznetsk, Russia.

Key words: models and definitions by categories social pedagogics disciplines, self-depending living activities culture.

Стаття надійшла до редакції 02.04.2013 р.

Прийнято до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Докучаєва В. В.

УДК 378.046.4

Г. О. Фуклева, О. С. Мільченко

**ВИРІШЕННЯ ВНУТРІШНІХ ПРОТИРІЧ ЯК ПЕРЕДУМОВА
ДО ПОДАЛЬШОГО ПРОФЕСІЙНОГО ТА ОСОБИСТІСНОГО
РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ**

Досліджувана нами проблема, як показує аналіз науково-педагогічної літератури, складна і в теоретичному, і в практичному плані. Теоретична складність її полягає у відсутності науково-педагогічних теорій, концепцій, інноваційних технологій розвитку професійної компетентності вчителя іноземної мови в системі післядипломної освіти. З іншого боку, у педагогічній науці накопичено великий фонд наукових знань, що розкривають різноманітні аспекти

теорії і практики досліджуваної нами проблеми. Можна вважати, що звертання вчених до проблем удосконалення професіоналізму вчителя є певною науково-педагогічною традицією.

Незважаючи на те, що ряд наукових напрацювань у цьому напрямку об'єктивно застаріли, існує достатня кількість науково-педагогічної літератури, яка з огляду на свою теоретичну значимість може бути корисна й навіть необхідна як науковий фундамент сучасних досліджень у цій галузі.

У контексті нашого дослідження принципове значення мають питання, окреслені у роботі Ключова В. П., Різник Г. М.. Науковці зазначають, що при прийомі слухачів на перепідготовку за різними її напрямками (особливо при перепідготовці з видачею диплому державного зразка) постає питання про відповідність базової освіти тому чи іншому напрямку перепідготовки, про професійну спроможність слухачів. Відповідь на це питання вчені бачать у індивідуалізації навчального процесу в системі післядипломної освіти, формуванні індивідуальної траєкторії навчання кожного слухача. Особливу роль автори відводять самостійній роботі, без якої в короткі терміни навчання не можливо здійснити підготовку фахівця на високому якісному рівні.

Таку ж думку поділяють Сікорська Л., Лігоцький А. О., Орлова І. О.. У своєму дослідженні Орлова І. вказує, що в умовах, де вивчення іноземних мов є одним з вирішальних аспектів професійної підготовки, а попередня лінгвістична підготовка значно відрізняється у студентів, більш ефективним є різнорівневий підхід до вивчення іноземних мов [1].

На жаль, узагальненого досвіду навчання студентів вищої школи, яке б стимулювало їх особистісний і професійний розвиток, практично немає. Корисний досвід описується у деяких дослідженнях (Стрельніков В. Ю, Якубовські М. А., Чарнецькі К., Пилипенко В. Д., Коваленко О. А., Гришкова Р. О., Костюк Г. С., Бех І. Д., Д'яченко Б. А., Рибалко В. В., Луценко В. В., Онкович А. Д. та ін.), однак на практиці вимоги особистісно-розвиваючого підходу не втримуються.

Таким чином, аналіз наукової літератури дозволив висвітлити ряд сучасних теоретичних і практичних, соціальних і педагогічних проблем, поки не розв'язаних на рівні педагогічної науки:

- по-перше, це проблема ролі і місця перепідготовки в системі післядипломної освіти;
- по-друге, це проблема змісту іншомовної підготовки слухачів в системі перепідготовки;
- по-третє, потребує обґрунтування технологія розвитку професійної компетентності вчителя іноземної мови з урахуванням особливостей процесу навчання у системі перепідготовки.

Студенти у системі післядипломної освіти потрапляють у ситуацію діагностичного тестування не тільки з певним багажем знань та уявлень, але й з певним досвідом спілкування, професійної діяльності,

соціальним досвідом. Тому в процесі розвитку професійної компетентності необхідно враховувати емоційні та соціальні чинники, які є невід'ємною частиною людського досвіду.

В останнє десятиріччя все більше з'являється досліджень, в яких професійний розвиток розглядається як динамічний та неперервний процес, що детермінується внутрішньою активністю особистості вчителя.

В руслі особистісно-розвивального підходу концепція професійного розвитку вчителя в якості об'єкта розвитку розглядає інтегральні характеристики особистості (педагогічна направленість, педагогічна компетентність, емоційна гнучкість); в якості фундаментальної умови – перехід на більш високий рівень професійної самосвідомості; в якості психологічного механізму – перетворення власної життєдіяльності вчителя в предмет його практичного перетворення; в якості рушійних сил – внутрішньо-особистісні протиріччя, суперечлива єдність „Я – діючого”, „Я – відображаючого” та „Я – творчого”. Проблема внутрішньо-особистісних протиріччя вчителя як рушійних сил його професійного розвитку до цього часу залишається однією з найменш розроблених в педагогіці та педагогічній психології [2].

В рамках нашого дослідження ми ставимо за мету вивчення особистісних якостей, які будуть сприяти конструктивному вирішенню тих протиріччя, які склалися: неможливість працювати за спеціальністю і необхідність одержання другої спеціальності в умовах післядипломної освіти.

Для розвитку професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови в умовах післядипломної освіти необхідно врахувати загальні закономірності динаміки внутрішньо-особистісних протиріччя та їх вплив на розвиток.

Основною причиною внутрішньо-особистісних протиріччя учителя ми вважаємо дисонанс між оцінкою вчителем своїх особистих якостей (з урахуванням досвіду попередньої спеціальності) та особливостей поведінки, діяльності та спілкування- „Я – діючого”, та очікуваною оцінкою інших – „Я – відображеного”.

Про те, що подолання труднощів, які суперечать тим чи іншим видам діяльності, поведінковим актам, засобам самореалізації, є найважливішою психологічною передумовою розвитку професійної свідомості вчителя, вказують І. В. Бачков, Т. С. Полякова.

Матеріали цих досліджень дають підґрунтя стверджувати, що існує зв'язок між здібністю подолання перешкод в процесі здійснення вчителем професійної діяльності та якісними змінами його професійного рівня.

Одержання нової спеціальності в умовах післядипломної освіти розглядаємо як здібність студентів (слухачів) до активного перетворення складових внутрішнього протиріччя, що дає можливість розглядати його як передумову до подальшого професійного та особистісного розвитку.

Таким чином, для подолання внутрішньо-особистісного протиріччя між „Я – діючим” та „Я – відображеним”, необхідним є активно діючий момент, який направить це протиріччя в конструктивне русло. Вектором такого розвитку, на наш погляд, може бути прагнення до актуалізації свого потенціалу, тобто до реалізації „Я – творчого”, який є основним чинником розвитку професійної компетентності в системі післядипломної освіти.

„Я – творче” містить всю повноту можливостей, які може розкрити людина в перспективі. „Я – емпіричне” – це „Я” повсякденної свідомості, з її наявними, обмеженими психологічними характеристиками. Відношення „Я – емпіричного” та „Я – творчого” – це різні рівні свідомості людини.

Спираючись на загальні закономірності розвитку внутрішньо-особистісних протиріч, ми розглянули підходи до вирішення студентами (слухачами) в умовах післядипломної освіти протиріч між „Я – діючим” та „Я – відображеним”.

Зіткнення у свідомості „Я – діючого” та „Я – відображеного” створює життєву напругу, яка ускладнює звичайний хід життєдіяльності студента. Усвідомлення ним обставин, що склалися, дають можливість розширити простір самореалізації, створивши „вектор розвитку”. Переживання внутрішньо-особистісного протиріччя спонукає студента до пошуку нових можливостей самореалізації, до усвідомлення тих характеристик власної особистості, діяльності, спілкування, розвиток яких буде сприяти оптимізації становлення професійної компетентності в умовах післядипломної освіти.

Таким чином, адекватне усвідомлення протиріччя визначається узгодженістю когнітивного та афективного рівней самосвідомості.

Такий тип поведінки студента, який сприяє адекватному усвідомленню та конструктивному вирішенню внутрішньо-особистісних протиріч, характерний для моделі професійного розвитку вчителя.

Проведене нами дослідження серед студентів післядипломної освіти підтвердило думку про те, що важливою умовою збереження вектору розвитку являється наявність у студента сильно вираженого спрямування до самозміни та самоудосконалення, яке буде стимулювати його до пошуку, створить основу для реалізації „Я – творчого” та виведе студента на якісно новий виток професійного розвитку. На наш погляд, це і є конструктивний шлях вирішення протиріччя.

Студенти з низьким рівнем професійного самоусвідомлення не здібні вийти за межі безперервного потоку повсякденної педагогічної практики (за межі свого „Я – емпіричного”), не можуть звільнитися від власних егоцентричних установок. Таке вирішення протиріч має деструктивну направленість.

Для становлення та розвитку професійної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови в умовах післядипломної освіти необхідно виявити психологічні особливості розвитку професійної

компетентності студентів в системі післядипломної освіти з різними типами внутрішньо-особистісних протиріч між „Я – діючим” та „Я – відображеним”.

На основі побудованої типології внутрішньо-особистісних протиріч необхідно розробити програму корекційної роботи зі студентами групи післядипломної освіти. Перший напрямок повинен включати розвивальну роботу зі студентами, які неадекватно усвідомлюють суперечливе співвідношення оцінок „Я – діючого” та „Я – відображеного”. Другим напрямком стане робота по виявленню потенційних можливостей студентів та формуванню їх досвіду конструктивного вирішення внутрішніх протиріч і конфліктів, що позитивно вплине на розвиток професійної компетентності. Практична реалізація цих напрямків може здійснюватися на базі проектної технології через особистісну рефлексивно-творчу навчально-комунікативну діяльність в умовах колективної взаємодії.

Визначення змісту проектної технології та її ролі у придбанні вчителем професійної компетентності є предметом нашого подальшого дослідження.

Список використаної літератури

1. Новые и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие для пед. вузов / под ред. Е.С. Полат. – М. : Издат. центр „Академия”, 2002. – 272 с. **2. Стрельников В. Ю.** Педагогичні основи забезпечення особистого й професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання / В. Ю. Стрельников. – Полтава, 2002. – 254 с. **3. Якиманская И. С.** Разработка технологии личностно-ориентированного обучения/ И. С. Якиманская // Вопросы психологии. – 1995. – № 2. – С. 13 – 17.

Фукльєва Г. О., Мільченко О. С. Вирішення внутрішніх протиріч як передумова до подальшого професійного та особистісного розвитку вчителів іноземної мови у закладах післядипломної освіти

Для становлення та розвитку професійної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови в умовах післядипломної освіти необхідно виявити психологічні особливості розвитку професійної компетентності студентів в системі післядипломної освіти з різними типами внутрішньо-особистісних протиріч між „Я – діючим” та „Я – відображеним”. На основі побудованої типології внутрішньо-особистісних протиріч необхідно розробити програму корекційної роботи зі студентами групи післядипломної освіти.

Ключові слова: розвиток професійної компетентності, внутрішні протиріччя особистості, індивідуальна траєкторія навчання, зміст іншомовної підготовки слухачів в системі перепідготовки.

Фуклева А. А., Мильченко О. С. Решение внутренних противоречий как предпосылка к дальнейшему профессиональному и личностному развитию учителей иностранного языка в учреждениях последипломого образования

Для становления и развития профессиональной компетентности будущих учителей иностранного языка в условиях последипломого образования необходимо выявить психологические особенности развития профессиональной компетентности студентов в системе последипломого образования с различными типами внутренних противоречий между „Я – действующим” и „Я – отраженным”. На основе построенной типологии внутренних противоречий необходимо разработать программу коррекционной работы со студентами группы последипломого образования.

Ключевые слова: развитие профессиональной компетентности, внутренние противоречия личности, индивидуальная траектория обучения, содержание иноязычной подготовки слушателей в системе переподготовки.

Fukleva A. A., Milchenko O.S. The solution of the intra-personal conflicts as a precondition for further professional and personal development of foreign language teachers in institutions of postgraduate education

For the formation and development of professional competence of foreign language teachers in postgraduate education it is necessary to identify the psychological characteristics of professional competence of students in post-graduate education with different types of intra-personal conflicts between „I – current” and „I – reflected”. This should be followed by the development of the program of correctional work with students of postgraduate education based on the constructed typology of intra-personal conflicts.

Key words: development of professional competence, the intra-personal conflicts, individual learning trajectory, the content of foreign language training in postgraduate education.

Стаття надійшла до редакції 03.04.2013 р.

Прийнято до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – к. п. н., доц. Федічева Н. В.